

Jelikož spojenci tito byli horlivými stoupenci husitismu a pak že Žižka již l. 1424 zemřel, plyne z toho lichost pověsti, že hrad Rokštýn zboril Žižka. Rokštýn vůbec ani za války husitské nelehл popelem, poněvadž se čini o něm zmínka ještě l. 1434; teprve r. 1437 za kralování Zikmunda v Čechách nazývá se hradistěm, kteréž s Přimělkovem zastavil Zdeněk Hašek bratrům Ondřeji a Milotovi z Jemničky. Když od syna Zdeněkova Jindřicha summa dlužená l. 1460 byla zplacena, vrátili bratři Zich a Mikuláš z Jemničky hrad Rokštýn Jindřichovi. Odtud činil Hynek z Valdštejna na zboží Jihlavanů jakožto přívrženec krále Jiřího z Poděbrad nájezdy, kteří jej proto zažalovali ze zločinu krádeže, ale z toho zločinu právem zemským r. 1465 nevinným byl uznán. Protož zdá se, že hrad mezi léty 1460—1465 znovu byl vystavěn. Roku 1468 byli majiteli Rokštýna Hynek a Václav z Valdštýna. Poněvadž od těch dob nečiní se zmínky o hradě, lze za to míti, že Rokštýn asi l. 1471 od Maďarů dobyt a rozbořen byl. Neboť v tehdejších bojích krále uherského Matyáše Korvina proti tchánu jeho králi Jiřímu byli držitelé hradu vždy věrnými stoupenci tohoto. Není ani pravdě podobno, že by Maďari, zdržující se v blízké Jihlavě počtem 3000, hrad protivníka krále svého Matyáše byli ušetřili.

Od r. 1824 stojí vedle rozvalin hradu na straně východní papírna, jejíž stroje žene řička Brtnička. Vysoký komín u papírny dosvědčuje, že bylo též pomýšleno na stroj parní. Druhdy vyráběna zde surovina na papír ku psaní, od r. 1877 však strouhá se tu upravené dříví smrkové v buničinu (cellulosu) pro papír na balení obyčejného tabáku. Majiteli tohoto závodu jsou dědicové továrníka Augusta Fundulůsa v Přibyslavicích, kamž se i dřevěná buničina dováží v podobě hrubé lepenky, aby úplně byla zpracována.

Brtnice Dlouhá.

Nejjihnější vesnicí okresu Jihlavského, jižně Jihlavy po obou stranách císařské silnice z Jihlavy k Vídní. Řička Brtnička má tu své prameny. Osada chová 654 české obyvatele ve 124 staveních, mezi nimiž jsou 52 selské usedlosti.

Ves tvoří samostatnou obec politickou a rozkládá se na ploše 11·4 km². Po válce třicetileté bylo tu 29 domův osedlých, 13 pustých.

Většina stavení tvoří podlouhlou náves, již protéká Brtnička; ostatní domy jsou u císařské silnice. Do vesnice se vchází ze tří stran: od Stonařova, od Pavlova a od Hladova. Domky stojí v řadě a jsou od sebe odděleny jen úzkými mezerami. Průčelím jsou obráceny skoro všechny do návsi aneb do ulice. Grunty stojí pohromadě v řadě k Pavlovu („Horní ves“); u císařské silnice bydlí chalupníci.

Do r. 1777 býval zde dvůr města Jihlavy; tehdy však byl zrušen, rozkouskovan, a pozemky jeho ponechány v dědičný majetek šesti poddaným*). Zahrádky jsou jen před některými domky. Všechna stavení pocházejí z doby novější; byla vystavěna po trojím velikém požáru v posledních letech. Proto se neuchovalo ani na nich ani v nich nic starodávneho. I hospodářská stavení jsou nová, zděná; jen několik stodol jest dřevěných.

Zahrádka bývá většinou jen jedna.

Uvnitř jest nábytek rozestaven podle novějšího způsobu; starých rázovitých věcí, jak praveno, není viděti nikde. Také starý národní kroj pominul. Nosili zde krátké, černé koženky, boty „shrnovačky“, červené vesty s bílými neb žlutými knoflíky, dlouhé modré kabáty a v zimě bílé kožichy, červeně a modře vyšívané. Čepicím říkali „schořovice“. Kroj ženský různě býval pomíchán; nejvíce byla oblíbena žlutá a černá kvítkovaná látka.

Starých památek tu není; bývalo zde ve 14. století jakési tvrziště, není však po něm nyní ani stopy.

O založení Dlouhé Brtnice nedochovala se ani v listinách, ani v pověstech lidu zpráva, ač jest to osada zajisté stará; uvádí se v listinách již ve 14. století. Koluji v lidu jen neurčité pověsti o bývalé zámožnosti obce, ano i o jakémsi ženském klášteře, který prý stával v dávné minulosti na místech nynějšího statku Šlapalova. S pověstmi těmi spojuje lid jméno staré studně „na králce“.

Nejstarším známým majitelem Dlouhé Brtnice jest L a n c, také Lanclínus i Lenclínus zvaný, který l. 1355 postoupil své sestře Mundle a jejímu manželovi Holasovi z Držkrajovic 5 hr.

*) Volný, Top. VI. 48., D'Elvert 394.

platu na vesnici Zhořci u věno v 500 hf. grošů (D. B. III. 69.) Jméno Lanclínovo bylo zajisté značné; mimo Dlouhou Brtnici a Zhořec měl zboží i v Loučovicích, Deštné a Louče (D. B. III. 267.)

Již l. 1360 uvádí se v Dlouhé Brtnici 5 lánů, 12 větších dvorcův a kréma (D. B. III. 530.), jako zboží Lanclínovo a 15 lánů patřících bratru Lenclínovu Ješkovi Šeslínovi, měšťanu Jihlavskému, kterýž postoupil l. 1365 10 lánů, 6 dvorců, polovice krémy, mlýna a rybníků Hrutovi čili Hrochovi z Kněžic.

Po nich se uvádí několik majitelů „městečka“ (oppidum) Dlouhé Brtnice, kteří se vystřídali rychle po sobě. R. 1390 připomíná se Jindřich z Jevišovic, a r. 1460 slovný panoš Erazim z Dlouhé Brtnice; r. 1511 nazýval se držitel Brtnice Dlouhé Erasmem z Volfírova.

Léta 1532 koupila Jihlava od Jetřicha z Dobré Vody polovici Dl. Brtnice za 950 kop českých grošův a l. 1542 i druhou polovici „se zámekem a dvorem“ od Valentina Pražáka za 2400 kop gr. č.

Robota byla dosti tuhá; pracovalo se někdy i pět dní týdně, hlavně v lesích, a každý poddaný odvážel dříví do Jihlavy. Dlouhobrtničtí si sice nařikali často na robotu, přece se však nikdy nevzepřeli vrchnosti se zbraní, jako německé osady Stonařov a jiné; spor mezi nimi a vrchností byl urovnán po dobrém smlouvou smíří l. 1726. (D' Elvert, 324.) Když byla robota zrušena, ustanoveno výkupné za lán na 22 zl.

Ku Dlouhé Brtnici přináležejí myslivna a dva mlýny.

Právo patronátní má opat kanonie Novoříšské, která dosud dosazuje a vydržuje zde své kněze.

Kostel zasvěcen jest sv. Václavu; stojí s blízkou farou malebně na návrší severovýchodně vesnice. Obě nově jest vystavěno.

Dříve tu stávala l. 1444 gotická kaple veřejná s oltářním obrazem sv. Václava a se hřbitovem. R. 1844 byl kostelík pro svoji sešlost uzavřen; ale v posledních letech obcí nově zřízen, značně rozšířen, novými varhanami opatřen a změněn ve farní chrám sv. Václava. Zároveň zřízena tu samostatná duchovní správa. Věž kostelní má 2 zvony, mimo to má kostel též „umíráčka“ pocházející z roku 1596 a 1 menší zvonek.

Roku 1871 dostavěna byla fara, hlavně přispěním kanonie praemonstrátské v Nové Říši za opata dra. Václava Krátkého. Prvním farářem byl P. Cyrill Židek, nyní zde působí od 30. září l. 1889 P. Hugo Černý.

Dříve byla Dl. Brtnice přifařena Pavlovu.

Obyvatelé jsou vesměs katolíci mimo jednu rodinu židovskou. Celá farnost Dlouhobrtnická má 732 duší, z nichž jest 725 katolíků, 4 evangelici a 3 židé.

V posledních letech vystavěna tu nová budova školní; stojí v dědině na návsi, kde stávala škola stará. Dvoutrídni škola tato má 125 žáků, knihovny při ní není.

Obec má 117 jiter 590 □ sáhů polnosti, 10 jiter 3 □ sáhy lesa a 4 malé rybníky. Trati se nazývají: Kopaniny, Hodrcál, Lichvice, Loučky, v Hoře, v Álejích, Dlouhé díly, před Bukovcem, Pihlí atd.

Dříve mívala Dl. Brtnice i právo rychtářské a šatlavu, nikoli však právo soudní. Pečeť obecní jest jen novější.

Knihovny obecní není; lid si však půjčuje knih ze soukromé knihovny farní, kterou založil farář P. Ferdinand Holý a jež jest stále rozšiřována. Má nyní přes 250 svazků zábavných i poučných knih pro lid a vedle toho i některá jiná díla.

Nejdéle tu starostoval Václav Štefl (přes deset let).

Tržního práva nabyla obec teprve v novější době.

R. 1544 před sv. Vavřincem poplenila zdejší okolí až ke Stonařovu hejna kobylek, která přiletěla od Třebíče.

Ze živnosti provozuje se v obci kromě rolnictví hlavně bednářství.

Buková

(Bukov, dle bukových lesů), ves půl hodiny cesty severozápadně Třeště, rozkládá se malebně na návrší nedaleko okresní silnice ze Třeště do Batelova.

Samostatná obec tato má 186 obyvatelův a zaujímá plochu 3·5 km² katastrální rozlohy. Po válce třicetileté tu bylo 15 domův osedlých, 2 pusté.